

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут культурології
Національної академії мистецтв України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
National Academy of Arts of Ukraine
Institute for cultural research
(Institute of culturology)
National Academy of Arts of Ukraine**

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА :
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
Науковий збірник**

**UKRAINIAN CULTURE :
THE PAST, MODERN, WAYS OF DEVELOPMENT
Scientific journals**

**Напрямок : Мистецтвознавство
Branch : Art Criticism**

**За загальною редакцією В. Г. Виткалова
Editor-in-Chief V. Vytkaľov**

**Засновано у 1995 році
Founded in 1995**

**Випуск 28
Issue 28**

**Рівне : РДГУ, 2018
Rivne : Rivne State University in the Humanities, 2018**

УДК 94(477)

Співзасновники: Рівненський державний гуманітарний університет та Інститут культурології Національної академії мистецтв України; видавець: Рівненський державний гуманітарний університет

Збірник перереєстрований МОН України як фахове видання з мистецтвознавства (Постанова № 1-05/4 від 22.12.2016 р.)

Друкується за рішенням вчених рад РДГУ (протокол № 11 від 25 листопада 2018 р.) та Інституту культурології (протокол № 10 від 22 листопада 2018 р.)

Видання зареєстровано: ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN № 2411-1546 (Print)

Видання індексується: Index Copernicus (Польща), Google Scholar, РИНЦ (РФ); «Cosmos» (США) та «Research Gate» (Німеччина)

Свідectvo про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації видано Міністерством юстиції України, серія KB № 22258-12158 PR від 20.05.2016 р.

Головний редактор:

Виткалов С. В. – доктор культурології, професор кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету

Редакційна колегія:

Богуцький Ю. П. – віце-президент НАМУ, академік НАМУ, кандидат філософських наук, професор, директор Інституту культурології НАМУ, голова редколегії

Виткалов В. Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, відповідальний секретар, заступник голови редколегії

Волков С. М. – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ

Випих-Гавронська А. – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, ректор Університету ім. Я. Длугоша (Польща)

Захарчук-Чугай Р. В. – доктор мистецтвознавства, професор, Інститут народознавства НАН України

Єфіменко А. Г. – доктор мистецтвознавства, професор, Український Вільний університет (Мюнхен, Німеччина)

Іваницький А. І. – доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАНУ, професор, провідний науковий співробітник відділу етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Кияновська Л. О. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка

Кузнєцова І. В. – кандидат філософських наук, доктор філософії (PhD), доцент, с. н. с., учений секретар Інституту культурології НАМУ

Львоєв Г. – доктор філософії, професор, директор Інституту історії музики Лейпцизького університету (Німеччина)

Мішуров Г. С. – доктор мистецтвознавства, професор, кафедра духової музики УО «Білоруський державний університет культури і мистецтв»

Постоловський Р. М. – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Супрун-Яремко Н. О. – доктор мистецтвознавства, професор, кафедра музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету

Федорук О. К. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії мистецтва Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

Шейко В. М. – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАМУ, ректор ХДАК

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Вип. 28 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов ; редкол.: Ю. П. Богуцький, С. В. Виткалов, С. М. Волков та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне : РДГУ, 2018. 305 с.

Редагування англomовного тексту анотацій – канд. пед. наук, доц. кафедри практики англійської мови РДГУ **Фрідріх А. В.**

Рецензенти:

Карась Г. В. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»

Редя В. Я. – доктор мистецтвознавства, професор, НМА України ім. П. І. Чайковського

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISSN 2411-1546

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018
© Інституту культурології Національної академії мистецтв України, 2018

territories, where party art was used, treatises concerning the verbal text of the Ukrainian segment of part art, scientific works of the well-known theorists of Western Europe, which we find in the historical intelligence of Ukrainian scholars, copies of which or mines about them in the documentation of fraternities or monasteries, references to which are found in the works of East Slavic theorists of the era of the Ukrainian Baroque. Consequently, all the works of art of the given time become relational sources of information for our study.

Novelty. Work on the discovery and systematization of available sources of executive information of the five historically related in the Baroque period of the state is held for the first time.

The practical significance this research is useful for musicologists who are engaged in the segment «Ukrainian Baroque music», as well as for performers: conductors, choirmaster and vocalists, musicians who seek to achieve authentic sound in the performance of works of the given period.

Key words: Ukrainian baroque music, part music, ancient musical treatises, sources of performance information.

Надійшла до редакції 15.11.2018 р.

УДК 78.03(477)

ІЗ КОГОРТИ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРОТВОРЕННЯ ХХ СТОЛІТТЯ: МИКОЛА ЛЕОНТОВИЧ – АВТОР СВІТОВОГО МУЗИЧНОГО ШЕДЕВРУ

Костюк Лариса Кіндратівна – кандидат історичних наук, доцент,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Король Ольга Петрівна – здобувач вищої освіти II освітнього ступеня,

«Магістр» спеціальності 034 «Культурологія»,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

doi.org/10.35619/ucpmk.vi28.105

larysa.kostiuk@gmail.com

Наведено огляд публікацій, у яких досліджується життя і творчість видатного українського композитора, хорового диригента, педагога Миколи Дмитровича Леонтовича. Підкреслено значення сучасних досліджень у переосмисленні музичної спадщини митця у контексті культуротворення ХХ ст. Розглянуто знакові сторінки життя композитора, пов'язані із українським культурно-національним відродженням та становленням авангардної культури. Запропоновано шляхи популяризації автора «Щедрика» та внесення цього твору до списку ЮНЕСКО.

Ключові слова: Микола Леонтович, культуротворення, музична спадщина, «Щедрик», культурно-національне відродження, авангардна культура.

Постановка проблеми. Тема творчості Миколи Дмитровича Леонтовича (1877–1921 рр.) та вписування її в контекст культуротворення ХХ ст. сьогодні є актуальною і важливою для вивчення. Попри те, що життя композитора обірвалося несподівано, його творча спадщина має окрему сторінку в історії та практиці музичного мистецтва. М. Леонтович – видатний музичний діяч, один із засновників національної композиторської школи – аранжував народну щедрівку «Щедрик», яка нині звучить в усіх країнах світу, створив знакові твори «Дударик», «Ой пряду...», «Козака несуть», «Гра в зайчика». Він був невтомним пропагандистом українських фольклорно-етнографічних традицій, народної пісенної культури, популяризував гуманістичну спрямованість музично-педагогічних студій. Про його творчу спадщину, яка з кожним роком поповнюється новими творами (зокрема, нещодавно стали відкритими для широкого загалу понад 200 творів сакрального звучання, заборонені радянською владою), можна говорити годинами. Ось чому вільний доступ до творчості та сторінок життя М. Леонтовича нині створює наукову ситуацію переосмислення його музичного мислення та унікальності його музичних робіт. Сучасні дослідники називають твори композитора «містичним тотемом» та намагаються збагнути загадкові факти його життя. Без сумніву, ціннісне повернення до вітчизняного музичного лона постаті видатного композитора, хорового диригента, педагога, пропагандиста української культури та усвідомлення його ролі в культуротворенні ХХ ст. є на часі.

Останні дослідження та публікації. У сучасних умовах розвитку гуманітаристики питання життя і творчості М. Леонтовича усе частіше стає об'єктом наукових досліджень. Нагадаємо, що одна з перших узагальнених праць про композитора вийшла друком 1941 р. у харківському видавництві «Мистецтво», в якій автор В. Дяченко зібрав доступний фактологічний матеріал про життя М. Леонтовича, хоча, чимало заборонених тем, які стосувалися постаті митця, в силу історичних обставин радянської доби ним не піднімалися [1]. В умовах існування ідеологічної тенденційності в минулому столітті усе ж виходить чотири перевидання цієї роботи, останнє з яких здійснене 1985 р. у

київському видавництві «Музична Україна» [2]. Окремо доцільно звернути увагу на видання листів, спогадів і документальних матеріалів про композитора та його твори. У 1983 р. видані ноти М. Леонтовича «Женчичок-бренчичок: обробки українських народних пісень» [12], а 1985 р. «Вибрані хорові твори» [13] та ін. Тоді ж світ української музичної культури побачив унікальну книгу «Леонтович Микола. Спогади. Листи. Матеріали» [11].

У новітню добу України (1994 р.) історіографія питання поповнилася роботою Н. Корольок «Корифеї української хорової культури XX століття» [10], в якій переважає фактологія про життя і творчість її представників. Монографічні дослідження В. Іванова і Л. Іванової «Леонтович – збирач народних пісень» [5] та Л. Іванової «Музично-педагогічна спадщина Миколи Леонтовича» [6], що вийшли друком у 2007 р., спрямовані на переосмислення його творчості. Загалом, предметом дослідження у цих роботах є аналіз творчості М. Леонтовича як композитора, хорового диригента та розкриття особливостей його педагогічної діяльності у музичних закладах.

Значний матеріал про спадщину М. Леонтовича викладений у багатотомній «Історії української культури» (Т. 5. Кн. 2) [8] та низці конкретно-історичних розвідок, де висвітлюється творчість композитора: Л. Семенко «Їх поєднала пісня Леонтовича: Нариси з історії музичного життя в Україні 1910–1930-х рр.» [15], Л. Корній «Українська музична культура» [8], І. Околович «Внесок Миколи Леонтовича в музичну культуру України» [14] та ін. Також варто звернути увагу на роботу А. Ф. Завальнюка «Микола Леонтович: листи, документи, духовні твори. До 130-річчя від дня народження» [4], яка стала документальним свідченням геніальності і неординарності мислення композитора, диригента і педагога.

У попередні десятиліття з'явилися нові теми для аналізу творчості митця й обговорення їх науковою спільнотою. Це, зокрема, питання актуальності художньої спадщини М. Леонтовича, проблема творчого універсалізму, енергоінформаційної сили його духовних творів, модерністського світогляду композитора тощо. Такі різнопланові аспекти дослідження постаті М. Леонтовича повною мірою не охоплюють культурологічну складову інтерпретації спадщини митця та його значення в українському культуротворенні XX ст. Тому заявлена тема є актуальною, не достатньо дослідженою і потребує подальшого аналізу і вивчення.

Метою дослідження є виявлення знакових сторінок творчості М. Леонтовича і їх ролі у культуротворенні XX ст. та визначення шляхів популяризації його імені в українській та світовій культурі.

Виклад основного матеріалу. Творчість будь-якого діяча культури пов'язана з тим історичним гумусом, в якому приходилося жити. Початки діяльності М. Леонтовича пов'язані з особливим періодом в українській культурі кінця XIX ст., коли процес національного відродження, не зважаючи на різні перешкоди, поширювався як на наддніпрянських, так і на західноукраїнських землях і позначився на різних галузях культури. Паралелізм культурно-історичних процесів у сфері національного відродження засвідчує внутрішню єдність українців, їх прагнення здобути державну самостійність. Провідні діячі культури гуртували спільноту навколо ідей розвитку освіти, традицій, мови, фольклору та інших культурно-національних символів українства. Серед провідників українського духу варто назвати не лише Т. Шевченка, І. Франка чи Лесю Українку, а й плеяду діячів художньої культури (композиторів, живописців).

Із цієї когорти вирізняється М. Леонтович, життя і діяльність якого співвідносилася з усіма тенденціями, характерними для вітчизняної культури даного періоду. Саме у той час відбулося становлення й розвиток національної музичної школи, хорової, вокально-симфонічної, камерно-вокальної, інструментальної музики. На теренах української землі сформувалися такі явища, як опера, музична комедія, лірична пісня і музично-драматичний театр. Започатковано музичну освіту й музичну критику, в науковому плані досліджувалися питання музикознавства та фольклористики. Своєрідної еволюції зазнала народна пісенна творчість, на якій базували свої творчі засади українські композитори. Разом з обробкою народних пісень створюються хорові духовні (церковні) твори. Українське музичне життя в мистецькій царині набувало ознак явища високого професійного рівня. Творчість українських митців та їх здобутки уможлилювали включення музичних сил і засобів для розвитку українського культуротворення.

І саме на засадах такої багатой на новачії музичної культури витворився феномен композитора і педагога М. Леонтовича. Адже його своєрідний талант зростав у гущі народних мас. На його становлення як композитора вплинули захоплення батьків українськими піснями й народними музичними інструментами, до яких вони зверталися повсякчас. Завдячуючи своїй родині і семінарському вчителю з музики Ю. Богданову, іншим наставникам він зумів у своїй творчості піднести музичну народну складову до вершин професійності. Як в українському живописі, так і в

музичній сфері таємниці народної культури вдалося розкрити не багатьом. І лише ті митці, які зуміли створити внутрішній діалог свого творчого «Я» з народною традицією, досягли вершин світового рівня.

М. Леонтовичу пощастило творити у рамках такого діалогу. Яскравим прикладом цього є процес обробки народної шедрівки «Шедрик», над варіантами якого композитор працював у 1901-1902 рр., 1906-1908 рр., 1914 р., 1916 р. і 1919 р., аж допоки не досягнув бажаного. Діалог композитора із народною традицією і народною піснею переконливо звучить і в хорових творах.

Звернення до взірців народної культури, глибин фольклористики та народної пісні – одна з особливостей авангардного руху в Україні і джерело творчості багатьох митців. Так трапилося, що становлення авангарду і вибух визвольних змагань українського народу співпадає з розквітом творчості М. Леонтовича.

У ході Першої світової війни та революційних подій українство плекало надію на перемогу і створення самостійної держави. Композитор відгукується на визвольні змагання українського народу та підтримує їх своєю працею. Ось чому більшість його музичних здобутків створюється у духовному лоні революційних подій того часу. Ще навчаючись у Кам'янець-Подільській духовній семінарії та працюючи вчителем у сільській місцевості, М. Леонтович починає займатися обробкою народних пісень, керує хором, створює шкільний оркестр. Це й не дивно. Новий авангардний світ культури був одержимий осмисленням народного світогляду, що знайшов утілення в українському фольклорі, народному мистецтві, пісні.

Продовжуючи вчительську працю у Вінниці чи на Донбасі, навчаючись у Петербурзькій Придворній капелі чи відвідуючи заняття з композиції у Б. Яворського – він завжди і скрізь експериментує, створює хори, оркестри, музичні класи і прагне скоріше здійснити усе задумане. У революційному Києві, як і раніше, М. Леонтович поспішає віддатися творчій праці, створює безліч оригінальних композицій, пише й аранжує музичні твори, викладає. Його київський період життя можна також охарактеризувати як час невтомної праці з популяризації української духовної культури і музичного мистецтва. Пізніше, у Тульчині композитор працює над створенням своєї першої опери «На Русалчин Великдень», яку через трагічну смерть не вдалося закінчити. Свого часу хорові мініатюри до неї дуже любили діти, з якими працював композитор. Нагадаємо, що закінчив оперу композитор М. Скорик і в день 100-літнього ювілею М. Леонтовича (13 листопада 1977 р.) вона звучала у Київському Академічному (нині Національному) театрі опери та балету ім. Т. Г. Шевченка за музичною редакцією М. Скорика. Під час презентації опери мелодика веснянок, русальних і купальських пісень підтвердила оригінальність і неперевершеність творчої спадщини Миколи Леонтовича.

Варто наголосити, що М. Леонтович є композитором, твори якого записані до золотого фонду української культури. Без його численних хорових обробок українських народних пісень неможливо уявити українське музично-хорове мистецтво минулого століття. У своїх обробках він віртуозно використовував фактурно-темброві нюанси, засоби поліфонії і гармонії, при цьому композитор зберігав інтонаційну чистоту першоджерел, залишаючи мелодію народної пісні незайманою. Серед цих творів варто назвати найвідоміші для широкого загалу «Дударик», «Ой з-за гори кам'яної», «Праля», «За городом качки пливуть», «Чорнушко душко», «Мала мати одну дочку», «Козака несуть» та ін. У них йому вдавалося віднайти найвлучніші засоби музичної виразності, щоб лаконічно і переконливо передати соціальний зміст тексту пісень (драматизм жіночої долі, щемливі миті кохання тощо). В хоровій обробці народної пісні М. Леонтович досягнув найвищих вершин і присвятив цьому майже усе життя. Адже хорова обробка українських пісень є наскрізною темою його творчої спадщини.

У доробку композитора є також чотири високохудожні акапельні хорові поеми: «Льодолом», «Літні тони», «Легенда», «Моя пісня», які всебічно презентують високий професіоналізм композитора і популяризатора українського мелосу. Створення цих художніх зразків співпадає з тим періодом творчості М. Леонтовича (1915-1921 рр.), коли він мав свої першокласні професійні хорові колективи. Тому композитор у цих творах зумів створити розвинені форми як у ділянці хорової музики, так і вокально-інструментальному вираженні, презентуючи свій авторський стиль. Митець, збагачуючи українську музику новими методами музичного фольклору, у своїй композиторській лабораторії проявив майстерність поліфоніста, прекрасного інтерпретатора поетичного змісту творів, зумів поєднати національні і загальнолюдські цінності. Саме ці творчі якості композитора увійшли складовими в українське культуротворення ХХ ст.

До окремої сторінки спадщини М. Леонтовича належать його твори, написані на церковну тематику. Роботи композитора «Світе тихий», серія «Херувимських», релігійні колядки тощо презентують найкращі взірці української хорової класики. Новаторство і неповторний композиторський стиль простежується і в таких духовних творах, як «Молебєн благодарственный господу Богу», «Літургія Святого Іоанна Златоуста», багатьох церковних кантах і псалмах, які

вражають безпосередністю, щирістю і, водночас, вишуканістю. Ця частина творчого спадку композитора відкрилася для українців лише в часи державної незалежності.

Зрозуміло, що радянська доба, базуючись на основах атеїстичного світогляду, замовчувала сакральні композиції автора, які мають неабиякий вплив на людські почуття. Сьогодні про це пише дослідник В. Іванов. Аналізуючи духовні твори композитора, він приходить до неймовірного висновку, що вони є енергоінформаційною силою музичного мистецтва [7].

Не можливо оминати той факт, що сьогодні про М. Леонтовича пишуть романи. Так, нещодавно українська письменниця І. Роздобудько створила унікальну книгу про автора «Щедрика» під назвою «Прилетіла ластівочка» (2018 р.). Працюючи над сюжетом, аналізуючи факти з життя М. Леонтовича, письменниця з висоти постмодерного наративу висловила слушну думку про захисну функцію робіт композитора: «Його твори – містичний тотем» [3]. Сьогодні, через століття після першого офіційного звучання «Щедрика», усвідомлено розумієш велич творчості композитора навіть крізь призму лише одного твору. Адже ще з часів УНР «Щедрик» М. Леонтовича презентує українську культуру на світовій арені.

Нагадаємо, що саме тоді, у січні 1919 р., з ініціативи С. Петлюри постала Українська республіканська капела, яка під керівництвом К. Стеценка і О. Кошиці гастролювала в 17 країнах і провела понад 200 концертів, обов'язковим атрибутом яких був «Щедрик». Уперше за кордоном ще за життя композитора цей твір пролунав 11 травня 1919 р. у Національному театрі Праги. А 5 жовтня 1921 р., коли М. Леонтович уже відійшов у світ Вічності, у концертній залі Карнегі Холлу Нью-Йорка американці познайомилися із «Щедриком». Мелодія пісні настільки сподобалася слухачам, що емігрант з України П. Вільговський написав її англomовну версію. Упродовж XX ст. «Щедрик» прозвучав у виконанні 2000 колективів на усіх континентах світу [7]. Безліч світових музикантів створили власну обробку «Щедрика», його мелодія присутня у багатьох фільмах світового визнання, мультсеріалах. Народна пісня в обробці М. Леонтовича часто виконується музичними колективами української діаспори в Аргентині, Канаді, США, Австралії, країнах Європи. Музичний світ визнав «Щедрика» піснею XX ст. Парадоксально, містично, неймовірно, але сьогодні майже ніхто у світі уже не називає композитора та країну, в якій був створений «Щедрик».

Що ж робити у такій ситуації? Українська наукова спільнота має повернути ім'я автора оригінального музичного шедевра у комунікативний простір художньої культури світу. Для цього потрібна не лише воля, а й інтелектуальна праця в популярних музичних журналах, інформаційна візія у світових засобах масової інформації, використання системи Інтернет і кіно для популяризації творчості М. Леонтовича. Для цього є слушна нагода – у 2021 р. минає 100 років від дня трагічної загибелі композитора. У цьому контексті, думається, що варто включити його «Щедрик» до списку спадщини ЮНЕСКО як музичного твору, що об'єднує усі континенти. Доцільно згадати, що ЮНЕСКО вже оголошувала 1977 р. роком М. Леонтовича. Або ж зробити те, що у 1919 р. зробив С. Петлюра – музичний прорив української пісенної творчості на кращих концертних сценах: подбати про те, аби світ знав, хто автор і звідки походить та мелодія, що возвеличує людські почуття.

Висновки. У сучасних умовах творча спадщина композитора М. Леонтовича має величезне значення для формування української національної музичної мови і розвитку вітчизняної культури. Його творчий шлях і щоденна праця є взірцем для багатьох українців, які плекають дух незалежності. В історичних умовах українського культурно-національного відродження та революційних подій перших десятиліть XX ст. композитор у своєму творчому діалозі звернувся до глибин народної пісенної культури і створив неймовірне – народну пісню підняв до професійного рівня. В умовах формування української авангардної культури завдяки оригінальним засобам виразності М. Леонтович писав твори, схожі на своєрідний музичний «етнографічний пейзаж», який, як не дивно, у системі «звук-колір» притаманний також раннім роботам живописців М. Бойчука, Д. Бурлюка, К. Малевича. Мелодія народних пісень у його обробці залишилася чистою і незайманою, як першоформи в образотворчому мистецтві. Ось чому твори композитора були близькими та зрозумілими широкому загалу і увійшли у культурний простір України XX ст. окремою сторінкою історії. Творець прекрасних зразків української пісенності, хорових та сакральних творів, автор «Щедрика» М. Леонтович повертається в українське культуротворення як містичний тотем з енергоінформаційною силою музичного осмислення. Українство має подбати, аби світ знав ім'я композитора, твір якого ось уже понад 100 років звучить поза межами його батьківщини.

Список використаної літератури

1. Дяченко В. П. М. Д. Леонтович : малюнки з життя. Харків : Мистецтво, 1941. 139 с.
2. Дяченко В. А. Микола Дмитрович Леонтович. 4-те вид. Київ : Муз. Україна, 1985. 134 с.
3. Голіздра І. Його твори – містичний тотем: *Ірена Роздобудько про автора «Щедрика» Миколу Леонтовича*. Електронний ресурс. Режим доступу Life.pravda.com.ua/culture/2018/06/9.

4. Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович: листи, документи, духовні твори. До 130-річчя від дня народження / Вид. друге, доопрац. і доп. Вінниця : Нова книга, 2007. 272 с.
5. Іванов В. Ф., Іванова Л. О. Леонтович – збирач народних пісень. Миколаїв-Вінниця : Розвиток, 2007. 144 с.
6. Іванова Л. О. Музично-педагогічна спадщина Миколи Леонтовича. Миколаїв-Вінниця : Розвиток, 2007. 144 с.
7. Іванов В. Духовні твори Миколи Леонтовича як енергоінформаційна сила музичного мистецтва. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту*, 2007. С. 60–62.
8. Історія української культури : в 5 т. Т. 5. Кн. 2. *Українська культура XX – початку XXI століть*. Київ : Наук. думка, 2011. 1032 с.
9. Корній Л. П. Українська музична культура : погляд крізь віки. Київ : Муз. Україна, 2014. 592 с.
10. Корольок Н. І. Корифеї української хорової культури XX століття. Київ : Муз. Україна, 1994. 288 с.
11. Леонтович Микола. Спогади. Листи. Матеріали. Упорядк., приміт. та комент. В. Ф. Іванова. Київ : Муз. Україна, 1982. 240 с.
12. Леонтович Микола Дмитрович. Женчикок-бренчикок : обробки українських народних пісень. Під ред. Н. В. Петішкіної. Київ : Муз. Україна, 1983. 42 с.
13. Леонтович Микола Дмитрович. Вибрані хорові твори [Ноти]. Під ред. А. Г. Любченко. Київ : Муз. Україна, 1985. 94 с.
14. Околович І. Внесок Миколи Леонтовича в музичну культуру України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2016. Вип. 16. С. 146–152.
15. Семенко Л. Їх поєднала пісня Леонтовича : *Нариси з історії музичного життя в Україні 1910–1930-х років*. Вінниця : ПП «Едельвейс», 2007. 272 с.

References

1. Diachenko V. P. M. D. Leontovych : maliunky z zhyttia. Kharkiv : Mystetstvo, 1941. 139 s.
2. Diachenko V. A. Mykola Dmytrovych Leontovych. 4-te vyd. Kyiv : Muz. Ukraina, 1985. 134 s.
3. Holizdra I. Yoho tvory – mistychnyi totem: *Irena Rozdobudko pro avtora «Shchedryka» Mykolu Leontovycha*. Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu Life.pravda.com.ua/culture/2018/06/9.
4. Zavalniuk A. F. Mykola Leontovych: lysty, dokumenty, dukhovni tvory. Do 130-richnytsi vid dnia narodzhennia / Vyd. druhe, dooprats. i dop. Vinnytsia : Nova knyha, 2007. 272 s.
5. Ivanov V. F., Ivanova L. O. Leontovych – zbyrach narodnykh pisen. Mykolaiv-Vinnytsia : Rozvytok, 2007. 144 s.
6. Ivanova L. O. Muzychno-pedahohichna spadshchyna Mykoly Leontovycha. Mykolaiv-Vinnytsia : Rozvytok, 2007. 144 s.
7. Ivanov V. Dukhovni tvory Mykoly Leontovycha yak enerhoinformatsiina syla muzychnoho mystetstva. *Zb. nauk. pr. Kamianets-Podilsk. derzh. un-tu*, 2007. S. 60–62.
8. Istoriia ukrainskoi kultury : v 5 t. T. 5. Kн. 2. *Ukrainska kultura KhKh – pochatku KhKhI stolit*. Kyiv : Nauk. dumka, 2011. 1032 s.
9. Kornii L. P. Ukrainska muzychna kultura : pohliad kriz viky. Kyiv : Muz. Ukraina, 2014. 592 s.
10. Koroliuk N. I. Koryfei ukrainskoi khorovoi kultury XX stolittia. Kyiv : Muz. Ukraina, 1994. 288 s.
11. Leontovych Mykola. Spohady. Lysty. Materialy. Uporiadk., prymit. ta koment. V. F. Ivanova. Kyiv : Muz. Ukraina, 1982. 240 s.
12. Leontovych Mykola Dmytrovych. Zhenchychok-brenchychok : obrobky ukrainskykh narodnykh pisen. Pid red. N. V. Petishkinoi. Kyiv : Muz. Ukraina, 1983. 42 s.
13. Leontovych Mykola Dmytrovych. Vybrani khorovi tvory [Noty]. Pid red. A. H. Liubchenko. Kyiv : Muz. Ukraina, 1985. 94 s.
14. Okolovych I. Vnesok Mykoly Leontovycha v muzychnu kulturu Ukrainy. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Drohobych, 2016. Vyp. 16. S. 146–152.
15. Semencko L. Yikh poiednala pisnia Leontovycha : *Narysy z istorii muzychnoho zhyttia v Ukraini 1910–1930-kh rokiv*. Vinnytsia : PP «Edelweis», 2007. 272 s.

ІЗ КОГОРТЫ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ УКРАИНСКОГО КУЛЬТУРОТВОРЧЕСТВА XX ВЕКА: НИКОЛАЙ ЛЕОНТОВИЧ – АВТОР МУЗЫКАЛЬНОГО ШЕДЕВРА

Костюк Лариса Кондратьевна – кандидат исторических наук, доцент,
Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне;

Король Ольга Петровна – соискатель высшего образования II образовательного уровня,
«Магистр» специальности 034«Культурология»,
Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне

Представлен обзор публикаций, в которых исследуется жизнь и творчество известного украинского композитора, хорового дирижера, педагога Николая Дмитриевича Леонтовича (1877–1921 гг.). Подчеркивается значение современных исследований в переосмыслении его музыкального наследия в контексте культуротворчества XX ст. Рассмотрены наиболее значимые страницы жизни композитора и их связь с украинским культурно-национальным возрождением и становлением авангардной культуры. Предложены пути популяризации автора «Щедрика» и внесения этого произведения в список ЮНЕСКО.

Ключевые слова: Николай Леонтович, культуротворчество, музыкальное наследие, «Щедрик», культурно-национальное возрождение, авангардизм культуры.

FROM THE REPRESENTATIVES OF UKRAINIAN CULTURE DEVELOPMENT OF THE XXth CENTURY: MYKOLA LEONTOVYCH AS THE AUTHOR OF WORLD MUSICAL MASTERPIECE

Kostiuk Larisa – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Rivne State University for the Humanities, Rivne;

Korol Olha – the 5th course higher education student, Master's Degree student
in specialty of Culture studies. Rivne State University of Humanities, Rivne

The study has presented review contributions where Mykola Leontovych's life and creative work have been researched. The researcher has pointed out that he was Ukrainian outstanding composer, choir conductor, and pedagogue. The importance of modern research of artist's musical heritage has been highlighted in the context of culture development of the 20th century. Significant pages of composer's lifetime have been studied. These ones have been connected with Ukrainian cultural and national renaissance and avant-garde culture establishment. The author has presented the approaches how to disseminate Shchedryk's (Carol of the bells) author and include this composition to UNESCO list.

Key words: Mykola Leontovych, culture development, musical heritage, Shchedryk (carol of the bells), cultural and national renaissance, avant-garde culture.

UDC 78.03(477)

FROM THE REPRESENTATIVES OF UKRAINIAN CULTURE DEVELOPMENT OF THE XXth CENTURY: MYKOLA LEONTOVYCH AS THE AUTHOR OF WORLD MUSICAL MASTERPIECE

Kostiuk Larisa – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Rivne State University for the Humanities, Rivne;

Korol Olha – the 5th course higher education student, Master's Degree student
in specialty of Culture studies. Rivne State University of Humanities, Rivne

The aim is to reveal significant pages in Mykola Leontovych's creative work and its importance in culture studies of the XX th century; to define the approaches to disseminate his name in Ukrainian and world culture.

Research methodology. It has been used research methods within system, cultural, specific history analysis and synthesis.

Results. Under modern conditions Mykola Leontovych's (1877–1921) composer heritage has obtained great significance in Ukrainian national musical language development and Ukrainian culture development. Under historical conditions of Ukrainian cultural and national renaissance, revolution events of the first decades in the XX th century and in his creative dialogue the composer applied to folk's deep song culture and developed something incredible rising folk song to the professional level. Under the conditions of Ukrainian avant-garde culture development due to the original means of expressiveness Mykola Leontovych created compositions similar to the unique musical ethnographic museum. In a system of color and sound that one was also a characteristic of Mykhailo Boichuk's, Dmytro Burluk's, Kazymyr Malevych's early creative works. Folk songs melody in his processing has stayed clear and virgin as art's first forms. Mykola Leontovych, the author of Shchedryk (Carol of the bells), beautiful samples of Ukrainian melodiousness, choir and sacred compositions, returns to Ukrainian culture development as a mysterious totem with energetic and informational power of musical comprehension.

Novelty. The author has emphasized the importance of modern research in reinterpretation of Mykola Leontovych's musical heritage in the context of culture development of the XXth century. Significant pages of composer's lifetime have been included to Ukrainian cultural and national renaissance and avant-garde culture.

The practical significance. The study has given the approaches of returning Shchedryk's (Carol of the bells) authorship to the world art culture communicative space and its including to UNESCO list as Mykola Leontovych's musical composition which unites all continents.

Key words: Mykola Leontovych, culture development, musical heritage, Shchedryk (carol of the bells), cultural and national renaissance, avant-garde culture.

Надійшла до редакції 5.10.2018 р.

УДК 7

ДИТЯЧА ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИМІРАХ

Виткалов Сергій Володимирович – доктор культурології, професор кафедри культурології і музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

orcid.org/00-01-6362-9517

doi.org/10.35619/ucpmk.vi28.106

sergiy_vsv@ukr.net

ЗМІСТ

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Берегова О. Діалог культур: Україна-Польща в мистецьких практиках НАМУ ім. П. І. Чайковського	3
Сірук Н. М. Ідейна регламентація в театральному житті України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.)	11
Стрілецька О. Малий фортепіанний цикл у доробку польських композиторів 1920-х–1950-х років (стильовий аспект)	17
Булда М. В. Концерти для акордеона-баяна польського композитора другої половини ХХ ст. Броніслава Казимира Пшибильського	22
Бобечко О. Ю. Жіноче бандурне виконавство в еміграційному середовищі Польщі: мистецтвознавчий аспект	28
Гайдичук О. С. Зарубіжна концертна діяльність співаків Бережанського краю Тернопільщини та їх внесок у розвиток української музичної культури	35
Гриценко О. Г. Еволюція образу ліричного героя у «Воєнних» симфоніях Валерія Антоноука	44
Кдирова І. О. Збереження національних традицій у творчості художніх колективів етнічних спільнот м. Києва	53
Наку А. В. Презентація стильових напрямів у дизайні одягу на сторінках fashion-видань	59
Конопліна О. В. Автентичні складові мистецтва й архітектури Марокко як джерело для розробок сучасного європейського дизайну інтер'єрів	65
Кузнєцова В. О. Мода як видовище: до постановки питання	71
Луковська О. І. Арттекстиль у контексті декоративного мистецтва України другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст.	76
Аметова Л. М. Інтерактивна книжкова графіка Євгенії Гапчинської	82
Сосік О. Д. Витоки декадансу в європейському образотворчому мистецтві другої половини ХІХ – початку ХХ століть	87
Каблова Т. Б. До визначення поняття «Музичний дизайн» у перформативному мистецтві	91
Деркач С. М. Особливості новітніх режисерських технологій в сучасному естрадному мистецтві ...	96

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Драганчук-Кашаюк В. Музична франкіана як відображення національно-архетипного мислення	103
Кухарик Г. Образ-архетип Воскресіння у хорових концертах Дмитра Бортнянського та Ганни Гаврилець: між етикою і риторикою	108
Шевчук Б. Кореляція мелосу і колориту в музичних портретах і пейзажах із фортепіанного циклу «Роки мандрівок» Ференца Ліста	114

<i>Салдан С. О.</i> Музична евризмія Рудольфа Штайнера: до історії виникнення	120
<i>Гловацька І. В.</i> «Слово – це ніби такий маленький будиночок, а звук – вогник у нім»: інтерпретація текстів Дж. Кітса та П. Б. Шеллі у «Тихих піснях» В. Сильвестрова	125
<i>Босак І. Ю.</i> Проблема музичної семіотики в концепції Ю. Созанського	135
<i>Безугла Р. І.</i> Художньо-естетичний вимір гламуру	141
<i>Скляренко Н. В.</i> Час у структурі візуально-графічної системи навчального простору	146
<i>Басса О. М.</i> Духовна тематика у камерно-вокальних творах В. Барвінського та Н. Нижанківського	151
<i>Німилович О. М.</i> Фортепіанна творчість Володимира Грудина: музично-виконавський аспект	155
<i>Посікіра-Омельчук Н. М.</i> Колористична палітра фортепіанних творів М. Скорика (на прикладі раннього циклу «В Карпатах»)	164
<i>Білоусова С. В.</i> Виконавське інтонування на домрі	171
<i>Перцов М. О.</i> Композиторська творчість Олени Серової: традиції та новації	177
<i>Палійчук І. С.</i> Жанр концерту для мідних духових інструментів у творчості Й. Ельгісера	181
<i>Ден Цзякунь.</i> Інструментальна виразовість у сучасній китайській духовій музиці (на прикладі творів Ван Хешена та Інъ Цина)	186
<i>Підлипська А. М.</i> Способи художньої інтерпретації у критиці сучасного балету	191
<i>Горбачук Р. Л.</i> Танець модерн (сучасний танець): характеристика та технічні принципи	196
<i>Зінченко В. М.</i> Сучасний український балет: соціокультурні та художні компоненти	201
<i>Ван Юй.</i> Оперні втілення літературного сюжету «Турандот» в європейській музичній культурі XIX століття	207
<i>Гордєєв В.</i> Формування структурно-образних та символічних особливостей хореографічної лексики українського народного танцю	213
<i>Шумілова В. В.</i> Театр танцю П. Вірського як інтегративна система	222
<i>Бойко О. С.</i> Інтегративні дослідження народно-сценічного танцю	227

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>Лігус О. М.</i> Естетичні засади українського музичного романтизму: історіографічний аспект	234
<i>Марченко М. О.</i> Музичні, лінгвістичні та риторичні трактати XV–XVIII ст. та інші джерела інформації щодо виконання української барокової музики	239
<i>Костюк Л. К., Король О. П.</i> Із когорти представників українського культуротворення XX століття: Микола Леонтович – автор світового музичного шедевр	246
<i>Виткалов С. В.</i> Дитяча художня творчість у сучасних соціокультурних вимірах	251
<i>Ластовецька Л. В.</i> Жанрово-стильова парадигма кантати «Пісня про Чорновола» Миколи Ластовецького	260
<i>Кукуруза Н. В.</i> Дискурс мелодекламації в українському культурно-мистецькому просторі	265

Ситченко К. В. Хореографічна складова виступу виконавців спортивних танців на льоду	272
Росул Т. І. Феномен Закарпатської обласної організації Національної спілки композиторів України в музичному житті регіону	277
Кашшай О. С. Творча спадщина художника Антона Кашшая у музеях Донецчини, Луганщини та Криму	282
Тупік В. О. Образ Тараса Шевченка в екслібрисі Бориса Романова	288
Момчилова А. Г. Колір як образотворчий засіб гриму	294

CONTENTS

Part I. HISTORICAL AND ARTISTIC HERITAGE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE WORLD CULTURE

Beregova O. Dialogue of Ukraine Poland cultures in musical practices of NMAU named after P. Tchaikovsky	3
Siruk N. Ideological regulation is in theatrical life of Ukraine (the second half of 40 th is beginning of 50 th of XX)	11
Striletska O. Small piano cycle in the legacy of the polish composers of 1920–1950 s (style aspect)	17
Bulda M. The oretical analysis of concerts is for accordion-bayan of the known polish composer of the second half XX centure Bronislav Kazymyr Pshybylskiy	22
Bobechko O. Women’s bandura perormance in the Polish emigration environment: the art studies aspects	28
Gaidychuk O. The foreign concert activity of singers from Berezhany district of Ternopil region and their contribution in developmg of ukrainian music culture	35
Hrytsenko O. Evolution of the lyricalcharacter’s image in «War» symphonies by Valeriy Antonyuk	44
Kdyrova I. Preservation of national traditions in the creative activity of art groups of ethnic communities of Kyev	53
Naku A. Presentation of style principles in the fashion design on the pages of the modern fashion magazines	59
Konoplina O. Authentic components of the art and architecture of Morocco as a source for the development of modern european interior design	65
Kuznietsova V. Fashion as a literary: before the positation of the question	71
Lukovska O. Art textile in the context of Ukrainian decorative art in the second half of the XX-th – the beginning of the XXI st century	76
Ametova L. The interactive book drawing of Evgeniya Gapchinska	82
Sosik O. The origins of decadence in European fine art of the second half of the XIX – early XX centuries	87
Kablova T. To the definition of the concept «Musical design» in performative arts	91
Derkach S. Peculiarities of novel directing technologies in contemporary pop art	96

Part II. THEORETICAL AND ARTISTIC ASPECTS OF THE UKRAINIAN CULTURE

Drahanchuk-Kashaiuk V. The musical frankiana as an expressofnational archetypicthinking	103
Kukharyk H. The resurrection image-archetype in choice concerts by Dmytro Bortnianskyi and Hanna Havrylets: between ethics and rituary	108
Shevchuk B. Correlation of melos and colorit in the musical portraits and landscapes from the «Years of pilgrimage» piano cycle of Franz Liszt	114

Saldan S. Musical evrythmia of Rudolf Stanner: before the history of source	120
Hlovatska I. «The word is like a little house, and sound is a flame in it»: the interpretation of texts by J. Keats and P. B. Shelley in silent songs by V. Silvestrov	125
Bosak I. The problem of musical semiotics in the concept of Y. Sozansky	135
Bezugla R. Artistic and aesthetic dimension of glamour	141
Skliarenko N. Time is in structure of visual graphic system of educational space	146
Bassa O. The spiritual themes of the chamber-vocal works of V. Barvinskyi and N. Nyzhankivskyi	151
Nimylovych O. Volodymyr Hrudyn's pianoforte heritage: the musical performance aspect	155
Posikira-Omelchuk N. The colouristic palette of piano works by Myroslav Skoryk (as exemplified by the early cycle «In the Carpathians»)	164
Belousova S. The intonation in domra playing	171
Pertsov N. Composer's creativity of Olena Serova: traditions and novations	177
Paliichuk I. The genre of the concert for brass wind instruments J. Elgiser's creativity	181
Dan Jiakun. The instrumental expressiveness in modern chinese brass music (example of works by Wang Hesheng and Yin Qing)	186
Pidlypska A. Methods of artistic interpretation in the criticism of modern ballet	191
Gorbachuk R. Modern dance (updated dance): characteristics and technical principles	196
Zinchenko V. Modern Ukrainian ballet: socio-cultural and art components	201
Wang Yu. An opera readings of the literary plot of «Turandot» in the European musical culture of the nineteenth century	207
Gordeyev V. Formation of structural-immediate and symbolic features of the horeographic vocablurary of Ukrainian folk dance	213
Shumilova V. The dance theater by P. Virskyi as an integrative system	222
Boyko O. Integrative studies of folk stage dance	227

Part III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

Lihus O. Aesthetic foundations of the Ukrainian musical romanticism: historiographic aspect	234
Marchenko M. Musical, rhetotical and linguistic treatises of the XV–XVIII centuries originating from the eastern slavic territiries and other sources of information for the performer of Ukrainian baroque music	239
Kostiuk L., Korol O. From the representatives of Ukrainian culture development of the XX th century: Mykola Leontovych as the author of world musical masterpiece	246
Vytkalov S. Children's cultural and musical creativity in modern social and cultural measurements	251
Lastovets'ka L. Genre and style paradigm of Mykola Lastovets'kyi's cantata «The song about Chornovil»	260
Kukuruza N. The discourse of melodeclamation in the Ukrainian cultural and artistic space	265
Sytchenko K. Choreographic composition of performance exhibitors of sport dances on ice	272

<i>Rosul T.</i> Phenomenon of Transcarpathian regional organization of the National union of composers of Ukraine in the music life of the region	277
<i>Kashshay O.</i> Cultural heritage of artist Anton Kashaya in museums of Donetsk, Lugansk and Crimea	282
<i>Tupik V.</i> The image of Taras Shevchenko in Boris Romanov's ex-libris	288
<i>Momchilova A.</i> Color as an artistic tool of makeup	294

ISSN 2411-1546

Наукове видання
Scientific edition

**Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку
Науковий збірник**

**Ukrainian culture : past, modern and ways of development
Scientific journals**

**Напрямок : Мистецтвознавство
Branch : Art Criticism**

**Випуск 28
Issue 28**

Редактор :
В. Г. Виткалов
Editor :
V. G. Vytkaiov

Комп'ютерна верстка:
Л. М. Федорук
Computer make-up:
L. M. Fedoruk

**Електронні версії наукових збірників та вимоги до публікацій
знаходяться на нашому сайті – *kulturologiya.rv.ua***

М/т.: 067-803-23-98 – головний редактор та 096-541-71-35 – відповідальний секретар

Електронна адреса: *sergiy_vsv@ukr.net*

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Зам. № 222/1. Ум. друк. арк. 35,07. Наклад 100.

***Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ № 11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, Україна, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства***